

Wim Van Calcar en Taalbeschouwing in het UIA - Antwerpen

Op 18 januari hield Wim Van Calcar een uiteenzetting over taalbeschouwing in het UIA-Antwerpen. Hiervan een kort verslag.

Inleiding

Wat kan taalkunde de moedertaalleraar (die de taal moet ontwikkelen die het kind meebrengt) bieden ?

- werkelijkheid = uitgangspunt
- mens die handelt
- taalgebruik als vorm van handelen
- aandacht voor taal als zodanig
- Hoe groter de werkelijkheid die je tot jezelf toelaat, hoe meer taalgebruik er nodig is.
Het ingewikkelde taalgebruik van iemand gaat niet noodzakelijk gepaard met een grotere werkelijkheid.
- Handelen veronderstelt een kritisch moment, een controle, een verantwoorden van wat je doet.
Je handelt als individu in een groep waarvan je de vertegenwoordiger bent. Iemand die handelt, handelt eerst naar 't voorbeeld dat hij heeft gezien, dan pas zelfstandig.
De mate waarin controle toegestaan is, is niet altijd even groot : ja kan niet overal kritiek uiten.
- Taalgebruik is een biezondere vorm van handelen waarbij begrippen te pas komen. Welke ideeën breng ik over . Welke kijk op de werkelijkheid heb ik ? En hoe breng ik dat over ? Welke voorstelling van zaken geef ik aan iemand met wie ik spreek ?
- Receptie / Productie : je leest een tekst, die heeft een bepaald effect op je, je kunt er al dan niet weer op reageren.

Tekstanalyse

W.I.M. besprak vervolgens onderstaande tekst :

"De verantwoordelijke autoriteiten delen mee dat de politie uiterst beheerst is opgetreden, ondanks de grove provocatie van de kant van de demonstranten. Wij erkennen dat er wellicht klappen zijn gevallen, maar deze - aldus de verklaring - zijn gevolg van de gebeurtenissen en het is kinderachtig dit aan de politie te wijten. Wanneer men wil demonstreren, dient men zo fair te zijn de consequenties op zich te nemen."

- Welke werkelijkheid ?

Wat vormt het geheel van de werkelijkheid waarvan de gegeven tekst moment is ?

Dit hangt af van de persoon die er naar kijkt.

W.I.M. ziet groepen in de maatschappij (in de westerse, maar ook in heel de wereld) met tegengestelde belangen.

De demonstranten krijgen hier geen gelijk, maar een omgekeerde versie is mogelijk.

- Mens die handelt

Hier : de mensen die de tekst hebben doen uitgeven.

de lezer (die zelf een demonstrant, een toeschouwer enz. geweest kan zijn).

- Taalgebruik

Deze tekst heeft op W.I.M. een leeg effect. Hij onderzoekt nu hoe dit lege effect kon tot stand komen.

In de tekst staat :

- delen mee : dit is geen mededeling, maar een bewering die de vorm van een mededeling heeft aangenomen en een mededeling wekt de schijn van waarheid en vertrouwen.
- erkennen : een kennisgeving die om geloof vraagt, we moeten het maar geloven.
- verklaring: de mededeling wordt plots al een verklaring
- en het is kinderachtig : mededeling die eigenlijk een oordeel is
- dient men zo fair te zijn : mededeling die eigenlijk een mening is

Er had dus beter gestaan :

"De autoriteiten delen mee dat zij beweren ...

Ze geven kennis van hun mening dat er klappen zijn
gevallen ...

Ze oordelen dat het kinderachtig is..."

Onder de pragmatiek valt ook de argumentatie.

De verbinding ondanks stelt de politie in een beter licht
dan de provocateurs.

De ve binding maar : men moet iets toegeven, maar onmiddellijk komt er een verontschuldiging, er wordt direct iets anders tegenovergesteld.

Er zijn ook verborgen argumentaties.

- wanneer men wil demonstreren, dient men zo fair te zijn..

Hier wordt een beroep gedaan op een algemene moraalregel, een sportregel. Die algemene regel wordt als argument gebruikt om het gedrag van de één te vergoelijken, het gedrag van de ander af te keuren, zonder dat het argumentatieve aspect wordt geëxpliciteerd.

Syntactisch wordt vaak veel weggelaten.

- . verantwoordelijke autoriteiten : verantwoordelijk waarvoor ?
verantwoorden vergt een subject en een object
- . meedelen : aan wie ?
iets aan iemand meedelen
- . provocatie : waartoe geprovoceerd ?
iemand tot iets provoceren
- . demonstrant : waartegen demonstreren ?
iemand demonstreert tegen iets
voor
- . erkennen : aan wie ?
- . klappen : bij wie ?
- . onvermijdelijk : door wie niet te vermijden ?

Bepaalde plaatsen zijn dus niet opgevuld.

Semantisch valt op dat de meeste naamwoordelijke delen bepaald zijn door het lidwoord de.

De tekst is dus geschreven voor iemand die volledig op de hoogte was. Het wordt voorgesteld als de zoveelste demonstratie die op de zoveelste geijkte manier afgelopen is. Het is gericht op een publiek dat denkt ; o, dat was weer zo'n demonstratie.

Conclusie : De tekst is door z'n vaagheid voor verschillende landen bruikbaar.

Productie

Na de receptie van de tekst kan een productie volgen. Een aanwezige demonstrant kan bv. antwoorden dat demonstraties een gevolg zijn van omstandigheden in de maatschappij en dat de staat zo fair dient te zijn demonstraties en hun consequenties te aanvaarden. De demonstrant kan op een even eenzijdige manier antwoorden. De twee opvattingen zouden tot een synthese moeten verwerkt zijn en zouden aldus de werkelijkheid beter benaderen.

Didactische vragen vanuit het publiek

Hoe kan je leerlingen tekstinzichten, als hierboven behandeld, bijbrengen ?

Antwoord :

Alleen stapsgewijs, bv. in verschillende lessen behandelen:

- theorie over taal, taalgebruik, taal als handeling
wat doet deze tekst bij jou ? welk effect heeft hij op jou ?
- waar hoort zo'n tekst bij ?
- van welke werkelijkheid maakt deze tekst deel uit ?
- probleem van de argumentatie
- de lege plaatsen in een tekst

's Namiddags werkten studenten en VON-leden zelf taalbeschouwelijk met een artikel uit Gazet van Antwerpen.

A.S.